

Bråmå Per Nilssons berättelse

Bråmå Per Nilsson, f. 1864 i Bråmåbo på Sollerön

Strax före jul 2012 avled 100-åriga Anna Maria Bråmå i Leksand. Hela livet hade hon fascinerats av vad människor i hennes omgivning hade att berätta. Hon var en god lyssnerska och skrev ner vad hon fick veta och gav så småningom ut böckerna "I näverskor och skimp" och "Jag minns" samt "Vardagsfolk i helg och söcken".

I den senare boken, som utkom 1997 finns ett kapitel under rubriken "Bråmåsläktens historia". I den ingår berättelsen om hennes svärfar Bråmå Per Nilssons barndoms- och ungdomsår, som han själv skildrat dem, som vi publicerar i Sool-öen med familjens medgivande och med deras egna fotografier.

Bråmåsläktens historia

Denna skildring gäller mina svärföräldrar Bråmå Per Nilsson från Sollerön och Mora och hans hustru Mos Karin Andersdotter från Ål. Något också om Pers föräldrar och syskon, och även något om Karins föräldrar och syskon från Ål. Dessutom Pers och Karins nio barn.

Bråmå Per Nilsson skriver på Moramål.

Minnen från min barndom jag ofta kommer ihåg.

Ä va jen gång"mona" å Ig skuldum go a "Soldn". Då skuldum vir go a Veines å lån jen båt å ru ypvir Vejnesfjärdn, borta Stunisgard å Soldn. Men då i gickum genom Yvradn Tyckt Mona o skuld in å älsa Grudd, mon Jätt tag Gruddmona a ä. Ä va o så va Mormor a sårnim. Då vi kamum in dar älld Grudd Far snicket Men vir i gingum in i Kuvån. Å Grudd Mor, o sätt kaffepannan upi Spisn. Så vart ä tä till å tålå om ällt ting. Då vi ad drutji kaffe varä full tä gä si iveg. Men! Då va brädä borta Så nyss a yola. E, full issn föbannade Anders, så a täi brä 'ä fömi.

Ä va tä gä si äjt å leta. I gingum ätter je dritgatu så ä va rogar-der på båd sejdur um. Dest vi kamum bårta jen stur sten darupå låg Anders min brädä, å ä ata stenim låg je sugga så ad små-qvätter. Dem ad Anders måla upå brädä min nå spiskoli. Ig itänkt um ig äd aft ä brädä nu, skuld bå Ig, å "Weigfors" a fått jen bra slant.

Morkaller dem kund värdér Grudd-Anders, däm lät gärå jän Brons Kall så va lärk Anders å sätt upp i Tingslunda å ä tykt i Ä riktigt bra. Ig i anser Särnä fö mer än Karl 12.

Fritt översatt:

En gång tänkte mor och jag bege oss till Sollerön och gå över

Vinäs för att låna en eka och ro upp över Vinäsviken. Vi skulle till Sturnilsgården på Sollerön.

När vi kom upp i backen tyckte mor att vi kunde gå in och hälsa på Grudd-mor som bodde i närheten. Det är hon som är mormor till Zorn.

Så blev det att språka om lite av varje. När vi druckitkaffe var det tid att ge sig iväg. Då upptäckte Grudd-far att brädet var borta som han nyss hade hyvlat.

- Det är väl den förbaskade Anders som tagit det, sa han.

Så var det att ge sig ut och leta. Vi gick efter bygatan med gårdsgårdar på båda sidor. När vi kom till en stor sten låg Anders över den med brädan framför sig och bakom stenen låg en sugga med sina griskultingar och dessa hade Anders ritat av med kol från spisen.

Jag tänker att om jag haft det brädet nu så skulle både jag och Wigforss fått en bra slant för det.

Ja, Mora-karlarna värderade Zorn de, de lät göra en staty som Lärk-Anders satte upp i Tingslunden och det tycker jag är bra. Jag anser att han är förmer än Karl XII.

Ur Per Nilssons anteckningsbok, skriven 23/3 1924

Barndomsdagarna

Mor och Far! Jag har önskat flera gånger, ack om jag ägt en liten levnadsteckning över mina föräldrar, men icke en rad. Det enda jag fått veta är att det varit fattigdom och svårigheter för dem.

Nu återstår av den familjen min 84-åriga Moder och bland 8 syskon är jag ensam kvar.

Far blev 47 år. Tre systrar uppnådde 40 års åldern, de andra dogo i barnaåren.

På Solleröns södra strand ligger en by med namnet Bråmåbo, vackert inbäddad i lövskog, där vid Siljans sköna strand.

Våren 1864, den 23 mars, föddes undertecknad, den andra i ordningen i syskonskaran. Att pojken skulle få en sådan kärlek för sjön Siljan förvånar mig ej alls på äldre dagar, för antagligen hörde jag, den lilla pilten, vårens islossning och vågornas brus mot stranden fick nog vara vaggsången mången gång.

I Gesunda by vid foten av Gesundaberget i en liten ladugård har nöden tvingat Mor och Far att bosätta sig. Jag hade då hunnit in i 3 års åldern, och märkvärdigt nog, ifrån den tiden minns jag mitt livs hela panorama.

Att beskriva pojkens alla upptåg ifrån de dagarna blir för mycket, men av intresse att förvara en del vore det.

Min far har jag minne på ifrån den tiden, beroende på att han vistades hemma mera. Förut har han varit borta på arbete. Min första broder hade dött, honom har jag ej något minne på. Men nu hade jag fått en ny broder. Jag blev narrad till en granngård en kväll och blev kvarhållen där över natten. På morgonen fick jag gå hem, och fann då denna nykomling. Jag frågade var han kommit ifrån.

- Jo, svarade en grannkvinna som var hemma , vi har hittat honom bakom en sten.

Jag lär ha gett det visa rådet då, att det var bäst att bära honom dit igen. Jag blev ej åtlydd, som väl var. Den lille växte och mor blev frisk, men i mitt bröst växte upp nånting liknande svenska avundsjukan. Jag tyckte mor ägnade honom så öm vård och jag blev förbisedd. Så en dag smällde jag till honom med en pingla som jag hade på en rem. Han tålde det lyckligtvis, men mitt rygglut fick känna sveda därför.

Tiden gick och vi båda växte. En dag satte mor mig att tugga åt den lille. Jag var nog lika hungrig som han och efter en stund lär jag ha fällt det yttrandet:

- Mona ig i tuggar a Lasse å sveg nid ä sjafn.

Det betyder: Mor, jag tuggar åt Lars men sväljer ner det själv. Detta bevisar ju att det redan då fanns födgeni i pojken.

Det fanns en stor sten utanför gården. Den brukade jag sitta

på och se utöver sjön. Den stenen är nu borta och jag saknar honom.

En söndag medan folket var i kyrkan, var vi två jämnåriga pojkar som länsa en drifbänk på rotplantor och satte ut i en sandgrop. Vi hade sånär klarat oss, men olyckligtvis, när mor klädde utaf mig på qvällen, så hittade hon en rotplanta under bröstlappen på förskinnnet, och då måste sanningen fram och straffet var ej långt borta.

Sista sommaren i Gesunda och dess fattigdom äro ej uppmuntrande minnen. Far utan arbete och smått om födan. Den sommaren gjorde vi en tiggartur igenom Siljansnäs, Leksand och till Falun. Jag ser än i dag dragkärran som far drog och bror i kärran. Mor och jag traska efter, Far sökte ju arbete, men var få något.

Jag har varit i Falun flera gånger, men varenda gång kommer min första Faluresa i minnet, när jag som liten Pojke följde Mor och Far i Falu stad. Mycket har sen ändrats där.

Det var slåningstiden vi återvände och i Siljansnäs stannade vi någon dag där far hjälpte till med något arbete. En dag var vi ute på en äng. Jag blev satt att vakta min bror och vi blefvo ensamma. Då passade en huggorm på att lite närmare se efter vad vi var för några, men jag hann ej komma i delo med honom förrän slätterfolket fick se honom och han fick plikta med lifvet för sin närgångenhet.

Vi kommo tillbaka till Gesunda och lifvet gick sin vanliga gång. Far fick en drängplats i Mora och jag en ABC-bok. Lifvet tedde sig ljusare, familjen ökade och vi kunde få kaffe ibland. Mitt livs största problem var då hur Tuppen i ABC-boken kunde värpa sockerbitar och någon ettöring ibland.

En stor dag för Pojken var när Far en vinterdag kom hem med häst och skrinda och stuvade in hela familjen med bohag och allt i skrindan och flyttade oss till Mora. Där mötte nya förhållanden, bägge mina bröder dogo och jag själv hade sånär strukit med. Det var att bo på olika platser och tillfällen yppa-

des att tjäna sig en matbit ibland.

Min skolgång började och mången löjlig episod från den tiden har bitit sig fast i mitt minne. Den tidens skollokaler voro i omvända förhållande mot nutidens. Många barn i ett stort rum och läraren boende i en liten kammare. Jag hade hunnit in i mitt sjunde år, läste "rent" i vilken bok som helst enligt dåtidens uttryck. Men om någon frågat huru mycket 2 och 2 är, då hade jag varit bet.

En dag var jag ensam hemma och hade så kommit över en gammal bok "Läsning för folket", hvori fanns en beskrifning över ångmaskinen. Det är att lägga märke till att redan vid den åldern fanns ej något högre ideal för mig än båtar och maskiner. Det kom en äldre kvinna in till mig, hon blev förvånad att jag kunde läsa. Jag borde gå i skolan tyckte hon.

Det var en ny tanke. Jag fann igen en Bibel, Psalmbok, Katekes och Bibliska historien och travade iväg till skolhuset, kom så in under pågående lektion. Jag förstår ej än i dag hvad som kunde framkalla ett sådant löjligt skratt hos lärare och barn när jag kom in och stannade vid dörren. Läraren frågade vad jag ville. Han fick besked, tittade på mina böcker och hade roligt. Det naturligaste hade varit att jag haft ABC-boken. Jag fick gå hem, och i min barnsliga enfald beslutade att aldrig gå till skolan mer. Hans bemötande mot mig framkallade något som gjorde att jag aldrig tålde honom.

Något senare följde Far med mig till lärarn, och blef då beslutat att jag fick börja min skolgång med Faderliga förmaningar att lärarn skulle hålla strängt efter mig. Småskoletiden knaggla sig fram, och jag kom ganska snart till Folkskolan. Fick så svälta mig fram några terminer där, men lärarn Suther från Ryssa han förstod sina pojkar, och jag står i tacksamhetsskuld till honom för vad jag fick lära.

Innan jag lämnar skolgången vill jag påminna om en liten episod som förskaffade mig en ordentlig upptuktelse utav min byskollärare. Händelsen var den att under min sista termin i

småskolan vi hade bibelläsning och texten handlade om att Satan går omkring som ett rytande lejon.

I folksskolan hade vi en dag texten ur uppenbarelsebokens 20 kap. där Johannes i framtidsperspektiv såg Satan utkastas och bindas. Under hemvägen resonerade vi pojkar om litet av varje och jag kom att säga att i småskolan var Satan lös, men i folksskolan var han bunden.

Detta mitt yttrande buro pojkarna fram och till sist kom det till Skollärarn, och sannerligen fick jag erfa att nämnda potentat var lös i Småskolan!

Mycket var att skriva om skolan och dess trevliga situationer, men det sagda må vara nog.

Ungdomsåren

På våren 1877, jag var då 13 år, gick jag till dåvarande Befälhafvaren å Ång-Siljan och frågade honom om han ville antaga mig till kock på båten under sommaren, hvilket han också beviljade, hvilken plats jag sedan behöll i två somrar.

Mitt första besök i Leksand

Båten hade under natten kommit till Leksand och lagt till vid dåvarande bryggan nedanför Prostgården. Jag vaknade i god tid på morgon och nyfiken att få se det nya sagolandet gick jag iland. Och nu som 60 åring kan jag intyga att vackrare har ej 13 åringen förr sett, elfbrinken med sina vita häggblomster, kyrkan inbäddad i grönska, de härliga utsigterna åt alla håll. Här vill jag bo i hela mitt lif.

(Tillägg 1947: Gud har nog varit vid solskenshumör när han skapat Leksand.)

Hösten 1878 fick jag plats som spring- eller gåpojke hos dåvarande Flottningschefen Edlund. Där var jag tills på våren, då jag fick anställning på ångbåten "Snappopp". Under hösten

fick jag en svår nervfeber som höll mig i sängen 6 veckor och nära nog att jag gått åt på den kuppen.

Hösten 1879 var jag i Mora och läste mig fram för Prosten Borg. Våren 1880 kom jag på båten "Snappopp" och blef så där i tre somrar till. Arbete fick jag ibland om vintrarna och emellanåt var jag utan. En vinter var jag i Gagnef på strömbyggnadsarbete, en vinter vid Icksjön likaså.

Hösten och vintern 1882 gick en andlig väckelsens vind fram över Leksand, menniskoskaror samlades här och der och många fingo frid och förlåtelse för sina synder. Bland dessa var jag nog lycklig att komma. fast efter mycken strid och vända.

Anmärkas bör att under skoltiden besökte jag en söndagskola på Morastrand och från den tiden har nog mycket setat kvar, hur vilt jag än försökte att lefva.

Redan vid 19 års åldern gjorde jag bekantskap med min blifvande maka, hvilken blef mig en huld ledsagarinna genom lifvet.

Åren 1884-1886 hade jag plats på "Siljan" och "Göran". 30 januari 1887 firade vi vårt bröllop. Åren 1888 till och med 1896 hade jag anställning som Maskinist på den då nybyggda Ångaren "Orsa". År 1897 fick jag Befälhafvareplatsen på Ångaren "Göran", vilken ännu innehas.

Den 20 Dec. 1907 tilldelades jag bland ett flertal arbetskamrater medalj för långvarig trogen tjänst.

Sommaren 1916 blef en olycksseglation. Första katastrofen hände vid landsvägsbron i Mora när den strida strömmen slängde båten under bron och styrhytten slogs ikull. Ingen människa blef då skadad lyckligtvis, utan allt avlöpte med endast de materiella skadorna.

Sämregick det den 16 juni då efter en stormig nattångpannan exploderade och båten ramponerad sjönk på 22 m djup, varvid en fick sätta lifvet till och fem stycken blefvo mer eller mindre skadade.

Hvilken händelse får bli en beskrivning för sig, varför den lämnas här.

Några siffror och sedan punkt. Under dessa 26 år som jag fört båten har hon gått 6.000 mil, således emellan Göteborg och New York 12 gånger eller jorden runt 1 1/2 gång.

Så långt Per Nilsson egna skrivingar.

Bråmå Per Nilsson kom att leva hela sitt vuxna liv i Övermo i Leksand. Han gifte sig med Mos Karin Andersdotter Hellsten från Ål och fick nio barn. Av dem blev åtta vuxna. Han avled nära 91 år gammal 1955 efter ett strävsamt liv.

Bråmå Per Nilsson, hustrun Mos Karin Andersdotter Hellsten och deras barn, 1920,